

2024. február – Böjtelő hava

I. ISMERKEDŐS JÁTÉKOK

Szöjetek, lányok, fonjatok, lányok,/ Hadd csendüljön, hadd pendüljön,

Kinek szöjünk kendőt, / Szöjünk, szöjünk ...nak!

II. JELES NAPOK, SZOKÁSOK

Február 2.: Gyertyaszentelő Boldogasszony

A szentelt gyertya, mint Krisztus jelképe, egyike a legrégebbi szentelményeknek. A ládafiában tartották, szalaggal átkötte a falra vagy valamelyik szentképre akasztották. Keresztelésig az újszülött mellett világított, hogy a megkereszteletlen gyermeket, a *pogánykát* ki ne cseréljék a gonosz, rossz szellemek.

Gyertyát égettek a súlyos beteg, halott mellett, Mindenszentek napján, de más nagyobb ünnepeken is. Vihar, ézengés, villámlás, jégeső alkalmával is szentelt gyertyát kellett égetni.

Ezen a napon bújjik ki a medve a barlangjából, megnézni, hogy meddig tart még a tél.

Gyertyaszentelőkor, ha esik a hó, fúj a szél / Nem tart sokáig a tél.

Ha fénylik gyertyaszentelő, a szűrödet vedd elő.

Ha február hóban bundádat leteszed, húsvétkor bizonynal ismét fölveszed.

Medve, medve, bújj elő / Elmúlt gyertyaszentelő

Gyere velünk farsangolni, / Bolondbálba kolompolni.

Február 3.: Balázs napja

Balázs-áldás, balázsolás

Főként diákoknak, diákokról szóló ünnep a Balázsolás. Eredete Szent Balázs püspök nevéhez fűződik, aki azzal tette feledhetetlenné magát az utókor számára, hogy egyszer megmentett egy fiút, akinek halszájka akadt a torkán. Hálából a fiú anyja ételt és gyertyát adományozott számára. Ezért a torokfájósok különös becsben tartják ezt a dátumot, az őket ápolók pedig ilyenkor parázsra vetett alma héjával füstölik meg a szenvedőket, hogy ezáltal a betegséget, fájdalmat okozó gonoszt elűzzék belőlük. Az ezen a napon templomba menő diákoknak a pap két összekötött égő gyertyát tart a nyakukhoz, és arra kéri Istent, hogy Szent Balázs püspök esedezésére óvja meg az áldást kérőt a torokbajtól.

Szokás volt, hogy a magyar szőlősgazdák a földjük négy sarkában megmetszettek egy-egy tőkét, arra számítva, hogy Balázs így majd megvédi a szőlőket, és szőlőéréskor elűzi a madarakat, hogy azok ne tegyenek kárt a szemekben.

Február 6.: Dorottya napja

Ha Dorottya szorítja / Julianna tágítja.

Ha Dorottya locsog / Julianna kopog.

Február 14.: Bálint napja

Szent Bálint

Több Valentin, vagy Valentinus nevű keresztény mártír is volt az ókori Rómában. A szerelmesek, a lelki betegek és az epilepsziától szenvedők védőszentje. A Valentinus név jelentése: *erősnek lenni*.

A Bálint-nap körüli napokon az ókori Rómában két vallásos ünnep is létezett, a Lupercalia és a Februa (más nevein Februalia, Februatio). Ezeket az ősi eredetű pásztorünnepeket február 13-15. között tartották és később innen kapta a nevét a február hónap.

A szent egyik „hivatalos” legendája szerint a már említett császár idején fogták el, s a kivégzése előtti éjszakán a börtöne ablakánál megjelent szerelmeseket a keresztény vallás szertartása szerint összeeskette. Egy másik forrás szerint ő maga esett szerelembe az egyik börtönőr vak lányával, kinek látását ő adta vissza, csodálatos módon, s kihez levelet is írt kivégzése előtt, megalapozva ezzel a Bálint-napi szerelmes üzenetek küldésének szokását.

A néphagyomány szerint, ha Bálint-napon hideg, száraz idő van, akkor jó lesz a termés. Azt tartották, hogy Bálint napján választanak párt a verebek, vagy általában az énekesmadarak, és, hogy ekkor jönnek vissza a vándorló vadgalambok. Voltak olyan területek, ahol e napon szokás volt a madarakat etetni.

Február 16.: Julianna napja

Ezen a napon gyakran havazik. Ilyenkor mondogatják: *na, bolondoznak a Julisok!* Általában ettől arrafele megenyhül az idő.

Február 19.: Zsuzsanna napja

Ezen a napon azt várták, hogy megszólaljon a pacsirta, mert az a tavasz közeledtét jelzi.

Adjon Isten nektek sok Zsuzsanna napot,

Eső ellen egy nagy bükkfa-kalapot,

Hogy rajtatok ne maradjon a szegény állapot! (széki Zsuzsanna-napi tréfás vers)

Éljen hát seregünk mindig jó reményben

Életének napját töltsé egészségben

S végre az Egekbe örök dicsőségre

Vigye fel az Isten a fényes Mennyekbe (széki köszöntő)

Gyere, pajtás igyunk hát

Éljen a barátság

Éljen éljen éljen hát

Éljen köztünk az igaz

az igaz barátság

Gyere, pajtás add tovább...

Gyere, pajtás idd ki mind... (széki köszöntő)

Február 24.: Mátyás napja

Ezen a napon a hideg idő jó termést, a szeles idő kevés tojást jelzett.

Ha Mátyás jeget talál, akkor töri, ha nem talál, akkor csinál.

Farsang

Vénlánycsúfolás: Az udvarlás, párválasztás és főképpen a házasságkötések, lakodalmak legfőbb ideje a hagyományos, magyar paraszti életben a farsang időszaka volt. Éppen ezért a farsang adott alkalmat arra is, hogy tréfásan, olykor durván figyelmeztessék azokat, akik ugyan már elérték a megfelelő kort, de mégsem mentek férjhez. Ilyenkor tartották az ún. állakodalmakat. Bonchidán elől két betyár vonult ostort csattogtatva, utánuk a menyasszony, vőlegény, vőfélyek, koszorúslányok, leghátul négy, vénlánynak öltözött alakoskodó tollal behintett fehér hajjal húzta a láncsal vagy kötéllel bekötött butykost, amivel a vénlánys házak ajtaját beverték.

Kongózás, tuskóhúzás: Az el nem kelt lányok háza előtt kolompoltak, tepsikkel, fazekakkal nagy zajt csaptak és rigmusokat kiabáltak:

Húshagyó, húshagyó, ezt a kislányt itt hagyó!

*Elmúlt farsang, itthagott / Nagylányoknak bút hagyott
De énnékem nem hagyott / Mert én kicsike vagyok!*

Fonóba jártak a *fársángosok* (*maszkura, maszkurás* stb.).

Csúffársángok voltak az ember- vagy állatalakok.

Emberalakok: kormos, rostáscigány, kéményseprő, halál, gyermekágyas asszony, pásztor, kéregető, boszorkány, ördög stb.

Állatalakok: kecske, berbécs, medve, ló, pulyka, gólya.

Énekeltek nekik:

*Illik a tánc a rongyosnak, / Minden rongya fütyög annak.
Fütyög elől, fütyög hátul, / Fütyög minden oldaláról.*

*Légyen hála az istennek, / Hogy nincs szarva az egérnek.
Mert ha néki szarva volna, / Minden kislányt felborítna. (kalotaszegi csárdás)*

Szépeknek is öltöztek. A legények leányoknak, úriasszonynak, kisasszonynak, román menyecskének, szász leánynak.

*Ezek a szép szász leányok/ Kihúzás kendőbe járnak
Ki van húzva a kendőjek, elhagyta a szeretőjek
Illik a tánc a cudarnak, minden rongya lobog annak
Lobog elől lobog hátul, lobog minden oldaláról
2.A kisasszony azt hiszi, hogy a betyár elveszi
Ne higgye azt előre, semmi válik belőle
A kisasszony piperéz, mindig a tükörbe néz
A kisasszony gyenge teste megkívánja minden este. (Széki négyes)*

Szarkatánc

*Szarka vagyok, ugrálok / Húst eszek, ha talállok
Beszélni csak tanulok, de lopni már jól tudok
Szarka megy a berekbe / Viszi farkát cseregve*

Csicseri borsó
Nyugszik az orsó
Három a tánc, három
Én bizony nem bánom.

III. NÉPI JÁTÉKOK

Fordulj, kicsi szék

Egy valaki leül háttal a többinek, akik közül a játékező csendben kiválaszt egyet, aki hangját elváltoztatva megkopogtatja a háttal ülő hátát.

– *Fordulj, kicsi szék.* / – *Nem fordulok.* / – *Meddig?* / – *Keddig.* / – *Mit vársz?* / – *Csókot.* / – *Kitől?*

Itt a kicsi széken ülő ki kell találja az őt megkopogtató gyermek nevét. Ha kitalálja, helyet cserélnek.

Kecske ment a kiskertbe

A gyermekek kézfogással körben állnak, egy gyermek közepén áll, ő a kecske, egy másik gyermek a körön kívül a gazda. Körben járnak, énekelnek:

*Kecske ment a kiskertbe, / A káposztát megette.
Vigyázz kecske, ugorj ki, / Jön a gazda megfogni.*

A gazda a kecskével párbeszédet kezd:

- *Kecske-becske, mit csinálsz a kertembe'?*
- *Káposztát ennék, ha volna.*
- *Kapáltad-e?*
- *Most kapálom.*
- *Öntözted-e?*
- *Most öntözöm.*
- *Gyomláltad-e?*
- *Most gyomlálom.*
- *Kecske-becske, nem félsz, hogy megfoglak?*
- *Nem félek én, nem biz' én!*

A gazda megpróbálja megfogni a kecskét. A játékosok karjai a kapuk. Ha felemelik, nyitva vannak, ha leengedik, bezárulnak. Ha a gazda megfogta a kecskét, mindketten más játékost választanak maguk helyett.

Gólyás játék

- *Volt-e itt az úr?*
- *Volt.*
- *Vitt-e valakit?*
- *Vitt.*
- *Kit?*
- *Sárit és Katit.*
- *Sirattatok-e?*
- *Sirattuk.*
- *Hogyan?*
- *Így, úgy, amúgy, szentiványi kutykurutty.*

Egy gyermek fél lábon áll, oldalt tartott karokkal. Ő a gólya, a többiek a békák. A párbeszéd végén a békák a gólya felé ugrálnak, aki fél lábon állva próbál elfogni közülük egyet. A következő körben már ők ketten lesznek a gólyák. A játék addig folytatódik, amíg a gólyák minden békát elfognak.

Medvés játék

Megfogták a vén medvét / Táncolni tanították.

Dirmeg-dörmög a medve / Nincsen neki jókedve.

Mackó, mackó, ugorjál / Mackó, mackó forogjál/ Tapsolj négyet, ugorj ki!

IV. FARSANGI TÁNCCHÁZ

*/: Túl a vízen egy kosár,
abban lakik egy madár. :/
/: Abban lakik egy madár,
aki engem rég hogy vár :/
/: Várj madárka, várj, várj, várj,
Este hozzád megyek már :/
/: Megvizsgálom szívedet,
s véle szeretetedet. :/
/: Túl a vízen zörgős malom,
Ott örül az én galambom :/
/: Ott egyebet nem örölnek,
Csak bűt, s bánatot eleget. :/
/: Nékem is van egy bánatom,
Oda viszem lejáratom. :/
/: Egy szem búza kettő rozs,
Felöntöttem, járja most. :/
/: Én Istenem halálom,
Nem ér engem az álom. :/
/: Mer az álom nyugodalom,
S a szerelem szívfájdalom. :/*

Szeretóm vala szép vala

Neki foga s elhagya
S aki miatt elhagya
Törje ki a nyavaja
Törje ki a nyavaja
S égje meg a tűz lángja.

Szeretsz ingem, szeretsz mást
Vasárnapra keress mást
Mást kerestél nem kaptál
Mind csak hozzám fordultál
Mind csak hozzám fordultál
Majd ki megbolondultál.

Sírít ez orsóm egy-kettő
Harmadik a szeretóm
Negyediket nem várom
Ajtóm mellé bézárom
Ajtóm mellé bézárom
S a seprűvel kihányom.

Három hétig táncolnék

Csak guzsalyat ne látnék.
Orsó, guzsaly, motolla
Vesztél lenne pokolba.

Zöreg ember szakálla

Cica belé kakálla.
Zöreg ember akkor szökik
Mikor zöld faszujkát eszik.

Kicsid nekünk ez a ház

Kirugjuk a padlását
Szökjél, gazda csináld meg
S aztán házasodjál meg.

Táncolj kecske, ne állj meg

Mer' az Isten nem ver meg!
Táncolj kecske, ne állj meg,
Mer' az Isten nem ver meg!

Kukorica csutika,
Rázkolódjál, Máriska!
Kukorica csutika,
Rázkolódjál, Máriska!

Csuti, boti, csutika
Ketten hálunk Máriska.
Csuti, boti, csutika
Ketten hálunk Máriska.

Le patakon le, le, le,
Cserebimbó levele.
Béhullott az ölembe
Szeretőmnek szerelme.
Béhullott az ölembe
Szeretőmnek szerelme.

Este vagy szürkül bé

Tűzhelyedet takard bé ://
Mert nem tudod ki jön bé
Egy szép legény dőndül bé ://

Ki az este béjött volt
Kilenc almát hozott volt ://
Mind a kilenc piros volt
S a legény es egy jó volt ://

Ki az este béjött volt
Kilenc almát hozott volt ://
Mind a kilenc rothadt volt
S a legény es egy rest volt ://

Zurgó dió mogyoró
Az a leányoknak jó ://
Kert tetején döglött ló
Az a legényeknek jó ://

Aki rivám haragszik
Egyen békát tavaszig ://
Tavasz után egeret
Míg a szeme kimered ://

Napvilág, holdvilág

Megbolondult e világ
Megbolondult csudájába
Mert nem ment el nuntájába.